

Sistema d'informació sobre Drogodependències de Catalunya

Informe anual 2020

**Canal Salut
> Drogues**
Drogues.gencat

Salut/Agència de Salut Pública de Catalunya

S/Sistema de
Salut de Catalunya

Generalitat
de Catalunya

Alguns drets reservats

© 2021, Generalitat de Catalunya.
Departament de Salut.
Agència de Salut Pública de Catalunya
Sub-direcció General de Drogodependències

Els continguts d'aquesta obra estan subjectes a una llicència de Reconeixement-NoComercial-SenseObresDerivades 4.0 Internacional.

La llicència es pot consultar a la [pàgina web de Creative Commons](#).

Edita:

Agència de Salut Pública de Catalunya
Sub-direcció General de Drogodependències

Primera edició:

Barcelona, Agost de 2021.

Assessorament lingüístic:

Secció de Planificació Lingüística del Departament de Salut

Disseny gràfic:

Sub-direcció General de Drogodependències

Disseny de plantilla accessible 1.03:

Oficina de Comunicació. Identitat Corporativa.

Sumari

Presentació.....	5
1. Resum.....	7
2. Anàlisi per substàncies.....	13
2.1 Alcohol.....	13
2.2 Cocaïna.....	17
2.3 Cànnabis.....	19
2.4 Heroïna.....	22
2.5 Consum de fàrmacs.....	24
3. Addiccions comportamentals.....	27
4. Conclusions.....	29
5. Enllaç a informes específics.....	31
6. Fonts d'informació.....	32
7. Agraïments.....	34
8. Annex. Impacte de la COVID-19.....	35

Presentació

Us presentem l'**informe de l'any 2020 del Sistema d'Informació de Drogodependències de Catalunya (SIDC)** de la Subdirecció General de Drogodependències de l'Agència de Salut Pública de Catalunya. En aquest informe es mostren els resultats dels indicadors epidemiològics i de l'activitat assistencial dels serveis de drogodependències de Catalunya, així com d'altres departaments de la Generalitat, organitzacions i institucions que generen dades relacionades amb el consum de drogues, les addiccions i les conseqüències tant en la salut com en l'àmbit socioeconòmic.

L'any 2020 ha estat un any especial, marcat per la pandèmia de la Covid-19, i vull utilitzar aquestes primeres línies per agrair a tots els professionals de la Xarxa d'Atenció a les Drogodependències (XAD) i als responsables i professionals dels altres organismes implicats el compromís i l'esforç per garantir l'atenció i la cura d'aquesta població tan vulnerable, i sovint estigmatitzada, i recollir tota la informació imprescindible per poder analitzar la situació de l'any passat i prendre decisions sòlides pel futur.

Per aquest motiu, al final d'aquest informe hem inclòs, de manera extraordinària, un annex específic sobre l'impacte de la Covid-19 entre les persones consumidores i en els serveis assistencials, a partir de dades pròpies de la Subdirecció General de Drogodependències i dades generades per altres professionals i institucions.

L'informe anual d'enguany vol mostrar canvis importants que s'han anat incorporant els darrers anys al Sistema d'Informació sobre Drogodependències de Catalunya, amb l'objectiu de desenvolupar progressivament l'Observatori Català de Drogodependències i Addiccions Comportamentals (OCDA), el qual va ser aprovat per la Comissió Interdepartamental sobre Drogues i que serà desenvolupat en la propera nova llei d'addiccions.

El consum de drogues i els riscos associats, a més de les addiccions comportamentals, tenen un impacte important en diferents àmbits de la nostra societat, tant des del punt de vista de salut com social i econòmic. A més, del consum se'n desprenen altres problemàtiques i conductes socials diverses i variables en el temps. Això fa que el diagnòstic de situació sigui complex i requereixi instruments adequats per a la recollida, anàlisi i interpretació de la informació.

En els darrers anys, des de la Subdirecció hem estat treballant en la identificació de les fonts adequades, tant del Departament de Salut i altres departaments, com d'institucions i organismes externs, per sistematitzar la recollida d'informació i dades amb relació al consum i a les seves conseqüències, en tots els àmbits. Progressivament volem incorporar dades relatives a l'oferta de drogues i activitats que poden ocasionar addiccions comportamentals,

per conèixer el grau d'accessibilitat i disponibilitat (determinants importants de les conseqüències negatives d'aquestes conductes).

Amb aquest procés hem creat un espai de treball coordinat amb tots aquests agents i fonts d'informació per analitzar conjuntament tota la informació generada a Catalunya relacionada amb les addiccions químiques o comportamentals i les seves conseqüències.

La creació de l'Observatori permetrà millorar les eines i els procediments de diagnòstic, assegurant l'obtenció periòdica d'informació acurada i exhaustiva, d'anàlisi i interpretació, i de difusió dels resultats, tant pel coneixement dels i les professionals i els ciutadans, com per la planificació i avaluació de les polítiques públiques.

En aquest informe trobareu un resum de les dades més rellevants del 2020 i, a continuació, una anàlisi de la situació per a cadascuna de les substàncies (alcohol, cocaïna, cànnabis, heroïna i consum de fàrmacs) i de les addiccions comportamentals a Catalunya. Al final veureu la relació dels informes específics que han nodrit aquest document, amb els enllaços de cada d'ells a l'espai del Canal Drogues on s'ubiquen.

Joan Colom i Farran

Subdirector general de Drogodependències

Agència de Salut Pública de Catalunya

Resum

1

Un dels objectius de l'Observatori Català de Drogues i Addiccions Comportamentals és conèixer la prevalença del consum de drogues i de les addiccions associades a aquestes substàncies i a comportaments i les seves conseqüències.

D'entrada, cal esmentar que l'important impacte en la salut del tabaquisme fa que el Departament de Salut disposi d'un servei específic dedicat al monitoratge i l'avaluació; per tant, les dades que presentem només en determinats casos inclouen el tabac.

Les fonts d'informació principals que han servit per a l'anàlisi de la situació l'any 2020 han estat indicadors epidemiològics i en concret: a) les enquestes de consum, b) els inicis de tractament per dependència a drogues als centres d'atenció i seguiment (CAS), c) les urgències hospitalàries i d) la mortalitat; l'activitat assistencial dels centres i serveis de drogodependències, dades de la Direcció General de Policia, de l'Institut de Medicina Legal i Ciències Forenses de Catalunya, del Servei Català de Trànsit, de les farmàcies comunitàries de Catalunya, de les anàlisis d'aigües residuals en estacions depuradores i dades de la gerència de medicament sobre la dispensació de fàrmacs en què el seu consum pot ser abusiu.

S'han analitzat els resultats d'aquestes fonts diferents i s'han comparat entre elles per extreure'n resultats i conclusions globals, les quals es presenten a continuació.

A Catalunya, durant l'any 2020, es van iniciar un total de 11.353 tractaments per abús o dependència de les drogues en els 63 CAS de la Xarxa d'Atenció a les Drogodependències.

L'alcohol, juntament amb el tabac, són drogues que estan molt acceptades socialment per la població i que, malgrat que es coneixen els problemes que comporta, el seu consum és molt freqüent en la societat. És la droga que d'ençà a mitjans dels anys noranta genera més sol·licituds de tractament (el 41% del total d'inicis de tractament de l'any 2020), la que origina més urgències als hospitals (més de la meitat de les urgències causades per drogues) i la que està present com a droga principal en més ingressos en unitats hospitalàries de desintoxicació. És destacable que una tercera part dels joves d'entre 14 i 18 anys afirmava el 2018-2019 haver presentat una intoxicació aguda i/o haver fet un consum intensiu d'alcohol els darrers trenta dies i aquesta pràctica és més freqüent en les noies. Aquest consum en aquests joves s'associa a més prevalença de conductes violentes, relacions sexuals amb penediment el dia següent, relacions sexuals sense preservatiu, no recordar la nit anterior o tenir ressaca l'endemà.

Tot i que a causa de l'impacte de la COVID-19 l'any 2020 ha disminuït el nombre d'inicis de tractament per totes les substàncies, fins aleshores diferents indicadors assenyalaven un increment del consum i abús de la cocaïna en els darrers anys. El percentatge d'inicis de tractament per cocaïna l'any 2020 va ser del 24%. Els darrers anys, a part de l'augment en les demandes de tractament, havien augmentat el nombre d'urgències hospitalàries per consum de cocaïna. Les dades de l'enquesta EDADES 2019-2020 mostren un increment en el percentatge de població de 15 a 64 anys que afirmava haver consumit cocaïna els darrers dotze mesos i els trenta últims dies. A més, és la segona droga més decomissada a Catalunya per la policia, cosa que indica una alta disponibilitat en el mercat.

El cànnabis, tot i que genera el 14% de les sol·licituds de tractament, és la droga il·legal més consumida per a la població i és més freqüent entre els joves. Un de cada quatre estudiants de secundària afirma haver-ne consumit en el darrer mes. També és important destacar que el 84% de les denúncies administratives i el 57% dels delictes penals estan relacionats amb el consum i tràfic de cànnabis i que la quantitat de droga decomissada relacionada amb el cànnabis –plantes de cànnabis, haixix i marihuana– ha augmentat l'any 2020, i presenta una tendència clarament ascendent en el cas de les plantes de cànnabis. Això podria indicar més disponibilitat de cànnabis, que explicaria l'elevat consum entre la població.

Un de cada quatre inicis de tractament el fan dones. La distribució de la droga principal en funció del sexe és diferent en homes i dones; les dones presenten percentatges més elevats en drogues legals i cànnabis. Tot i que el nombre d'inicis de tractament per hipnosedants és molt baix (menys de 150), s'observa que el 13% de les urgències ateses en els hospitals són degudes a aquesta substància. Segons les enquestes, les dones presenten més consum d'hipnosedants i fàrmacs opioides. A més, quan s'analitza el consum de fàrmacs dispensats a partir de les dades de la recepta electrònica s'observa més consum en les dones en els grups de fàrmacs següents: opioides, ansiolítics, hipnòtics i antidepressius.

La majoria dels joves (de menys de 25 anys) que demanen tractament en sol·liciten principalment pel consum de cànnabis; els de mitjana edat (de 26 a 40 anys), per la cocaïna, i els més grans (més de 40 anys), per l'alcohol.

Tant la situació laboral com d'habitatge, el nivell d'estudis i el nivell socioeconòmic és pitjor en la població atesa per abús o dependència de drogues respecte a la població general. En el cas de l'heroïna, aquesta situació s'agreuja. Cal tenir en compte que la dependència de substàncies, a més dels greus problemes de salut que comporta, té una repercussió important en els àmbits social i econòmic de les persones afectades.

Més de la meitat de les persones que sol·liciten tractament presenten policonsum de drogues.

El consum de drogues per via parenteral és més freqüent en l'addicció a l'heroïna i altres opioides; aquest fet provoca que aquestes persones estiguin més exposades a infeccions greus i que presentin una morbimortalitat més elevada i més costos socials i econòmics. Tot i això, s'observa una tendència a la baixa en la notificació de nous casos de VIH entre les

persones que s'injecten drogues, amb una disminució del 23%, en comparació dels 471 casos detectats l'any 2019. En els últims deu anys el percentatge de nous casos notificats en què la via de transmissió és la parenteral ha disminuït del 7% del total de casos al 4%.

L'any 2020 la taxa dels inicis de tractament és 4,4 punts inferior a la de l'any 2019, i és de 14,7 inicis de tractament per cada 10.000 habitants. Les regions sanitàries amb més taxa d'inicis són el Camp de Tarragona, Girona i la Catalunya Central, amb taxes properes a 16 inicis de tractament per cada 10.000 habitants; i les més baixes, les regions sanitàries Alt Pirineu i Aran, amb una taxa de 2,3, i Lleida, amb 4,2. La baixa taxa de notificació d'aquestes dues regions és segurament a causa d'una baixa notificació dels centres.

Si observem l'activitat assistencial dels CAS, a causa de la COVID-19 s'ha vist reduïda a la meitat en el nombre de sessions grupals i determinacions d'orina. Malgrat el descens en el nombre d'inicis de tractament, no ha disminuït el nombre total de visites individuals. El temps d'espera mitjà per iniciar tractament, amb una gran variabilitat en funció del centre, és de 16,3 dies.

Pel que fa al tractament de pacients amb addicció als opioïdes com l'heroïna, constatem que es manté un nombre entorn de les 8.000 persones en programes d'agonistes opioïdes (majoritàriament metadona i buprenorfina). Un element que cal considerar és que si, en general, la dosi de metadona d'estabilització està per sobre de 60 mg/dia i la de buprenorfina per sobre de 8 mg/dia, només un 34% del total de pacients en tractament amb metadona estan per sobre d'aquesta dosi (a presons no arriba al 15%), i dels pacients en tractament amb buprenorfina només la meitat hi estan per sobre.

A Catalunya, l'any 2020 hi havia 665 punts d'accés a xeringues estèrils, cinc més que l'any anterior. S'han distribuït 874.415 xeringues arreu del territori, amb un descens del 22% respecte a l'any 2019. Tres de cada quatre xeringues s'han distribuït a través dels serveis de reducció de danys i el 12% a farmàcies comunitàries. Respecte a l'any 2019 ha disminuït la distribució en els serveis de reducció de danys (47% menys) a causa de la reducció dels aforaments i de la seva activitat per la situació sanitària i, en canvi, ha augmentat en les farmàcies (33% d'increment), ja que s'han mantingut obertes durant tota la pandèmia.

Els serveis de reducció de danys ofereixen una atenció sociosanitària a les persones que consumeixen drogues, amb l'objectiu de reduir el negatiu impacte psicosocial del consum i en la salut física, així com motivar i facilitar l'accés al tractament i reduir els efectes negatius en la salut pública. Durant l'any 2020, els serveis de reducció de danys van atendre 5.908 persones. El perfil de les persones que atenen és diferent del que sol·licita tractament en els CAS; tenen un deteriorament orgànic i psicosocial molt més acusat. Principalment són consumidors d'heroïna i/o cocaïna, sobretot per via parenteral. Majoritàriament hi van homes, només una de cada deu persones és dona. Més de la meitat són estrangers, sobretot europeus i molts tenen una situació molt precària amb un alt d'exclusió social: el 45% no tenen un allotjament estable (el 31% són sensellar), el 36% no estan empadronats i el 30% no tenen cobertura sanitària.

Cal comentar que l'any 2020 s'ha creat un nou recurs integral residencial a la ciutat de Barcelona adreçat a sensellar que consumeixen drogues en situació d'alta vulnerabilitat i exclusió social. Serveix també per garantir que aquestes persones disposin d'una opció de confinament que equipari aquest dret al de la població general.

Tal com s'ha comentat, un dels serveis que ofereixen els equips de reducció de danys és el subministrament de xeringues a les persones que atenen. En els darrers anys s'ha fet un esforç per millorar-ne la cobertura. L'any 2020 es van donar 148 xeringues per persona que s'injecta, i aquest valor és més elevat en el cas de les dones, el qual ha arribat a les 186 xeringues, una cobertura és mitjana-alta d'acord amb els criteris de l'Organització Mundial de la Salut. No obstant això, segons les dades que disposem de la cobertura de preservatius que es lliuren, aquesta és baixa, concretament 1,6 preservatius per persona atesa, i és 7,5 vegades més elevada en dones (6,8 enfront del 0,9 en els homes). Cal tenir en compte que en molts centres els preservatius s'ofereixen de manera anònima i no es comptabilitzen de manera adequada.

Hi ha un contrast elevat entre la baixa activitat sanitària (analítiques, cribratges i vacunacions) i l'alta activitat social (higiene, alimentació...) d'aquests recursos de reducció de danys. La important precarietat social de les persones que atenen fa que tant la demanda com l'oferta dels serveis se centri en aquest tipus d'activitat, tot i que des del punt de vista de la salut, els cribratges d'infeccions i les vacunacions són molt rellevants i caldria incrementar-les.

Una de les prestacions clau dels serveis de reducció de danys són les sales de consum supervisat. Actualment, a Catalunya n'hi ha 14 i l'any 2020 se n'han beneficiat 2.794 persones que han fet un total de 123.552 consums, dels quals en el 36% dels casos la droga consumida era la cocaïna, en el 34% l'heroïna i en el 26% l'heroïna i cocaïna combinades. Durant aquest any, s'han atès un total de 141 sobredosis i cap ha estat mortal.

Els centres de tractament (CAS) i els serveis de reducció de danys poden sol·licitar targetes sanitàries per a persones que atenen, si no en disposen. El nombre de targetes sol·licitades és similar al d'anys anteriors, concretament 220 l'any 2020 i ha augmentat el percentatge de targetes sol·licitades pels centres de tractament.

El consum de drogues en aigües residuals es monitora en dues estacions depuradores: EDAR del Prat del Llobregat i EDAR de Lleida. Les aigües residuals mostren una disminució en consum d'alcohol a l'àrea de Barcelona deguda a la disminució del consum els caps de setmana. A Lleida, augmenta el consum entre setmana. Pel que fa al consum de cocaïna, a Barcelona es manté constant i augmenta a Lleida.

Durant l'any 2020 no s'ha notificat cap nova substància psicoactiva i les substàncies de les quals s'han demanat més anàlisis als equips de tests de drogues són: el cànnabis (25%), la cocaïna (21%), l'MDMA (16%) i les amfetamines (13%).

Quan s'analitzen les dades de mortalitat per reacció aguda a substàncies psicoactives, s'han detectat 226 morts, un 9% més que l'any anterior. Un 70% de les morts es produeixen en el domicili, per la qual cosa seria important formar els convivents en prevenció i atenció de sobredosis. La prevenció en persones amb problemes cardiovasculars és clau, a causa del fet que en un de cada tres casos hi havia patologia prèvia. A més, en el 70% de les defuncions hi ha presència de cocaïna. Cal una atenció diferenciada en l'ús de substàncies, ja que la combinació més freqüent en dones és l'alcohol i els hipnosedants i en homes, el consum de cocaïna i alcohol.

Finalment, respecte a la situació de les addiccions comportamentals a Catalunya, cal comentar que el 2,3% de les persones de 15 a 65 anys i el 5% dels estudiants de secundària de 14 a 18 anys tindria un possible trastorn per joc patològic. Respecte a les prevalences de l'ús compulsiu d'Internet són del 3,4% entre la població general, les quals són lleugerament superiors en els homes, són presents en un de cada quatre estudiants i més elevades en les noies (27% vs. 21%). El trastorn per ús de videojocs és present en el 14% dels nois i el 3% de les noies.

Anàlisi per substàncies

2

2.1 Alcohol

L'alcohol, juntament amb el tabac, és la droga que genera més morbimortalitat i conseqüències socioeconòmiques negatives a la nostra societat, amb molta diferència respecte a la resta de drogues. El consum d'alcohol s'estén àmpliament a tota la població. Segons l'enquesta EDADES 2019, el 63% de la població d'entre 15 i 64 anys afirma haver consumit alcohol en els darrers trenta dies, i aquesta prevalença és més elevada en homes (72% vs. 55%) i, segons l'enquesta ESTUDES 2018, el 60% entre els estudiants de secundària d'entre 14 i 18 anys, amb una prevalença més elevada en noies (64% en noies i 56% en nois).

Pel que fa als consums més problemàtics relacionats amb l'alcohol, volem remarcar que és la droga que genera més inicis de tractament, el 41% l'any 2020, valor força estable en els darrers anys, la que genera més urgències als hospitals - la meitat del total d'urgències relacionades amb el consum de substàncies psicoactives - i la que està més present com a droga principal en els ingressos de les unitats hospitalàries de desintoxicació (UHD).

Cal tenir en compte, que segons les enquestes esmentades, el 9% de la població de 15 a 64 anys (12% en homes i 6% en dones) afirmen haver-se emborratxat en els darrers trenta dies. Aquestes prevalences són més elevades entre els joves de 15 a 29 anys, amb valors de fins al 21% (24% en homes i 18% en dones) (EDADES 2019). També en els darrers trenta dies i en el cas dels estudiants d'entre 14 i 18 anys la prevalença de les borratxeres és del 29%, i és més elevada en el cas de les noies, del 31%, en comparació del 26% en els nois (ESTUDES 2018).

El consum episòdic intensiu d'alcohol o *binge drinking* es defineix com 'el consum de cinc o més gots, canyes o copes de begudes alcohòliques en la mateixa ocasió', i s'entén per *ocasió* 'prendre-les de manera seguida o en un interval aproximat de dues hores'. La seva prevalença en el darrer mes entre la població de 15 a 64 anys és del 13% (18% en homes i 8% en dones), i és més elevada en el grup de 15 a 29 anys, en el qual gairebé un de cada quatre afirma haver fet aquest consum d'alcohol (26% dels homes i 18% de les dones) (EDADES 2019). Entre els estudiants de secundària, el 33% afirma haver fet consum intensiu els darrers trenta dies, i és també més freqüent entre les noies (36% respecte del 29%) (ESTUDES 2018).

El qüestionari AUDIT (Alcohol Use Disorders Identification Test) és un instrument dissenyat per detectar consum d'alcohol perjudicial o de risc, així com una possible dependència a aquesta droga. Entre la població de 15 a 64 anys, el 4% (5% en homes i 2% en dones) va presentar un consum de risc, i un 0,5% (0,7% en homes i 0,3% en dones) una possible dependència de l'alcohol (EDADES 2019).

Volem destacar que en les urgències hospitalàries relacionades amb el consum d'alcohol del 2020, el 5% corresponen a menors d'edat, i aquest percentatge és el triple en les noies respecte als nois.

Tot i que el nombre dels inicis de tractament per consum d'alcohol estaven estabilitzats en els darrers quinze anys entorn dels 6.000 casos anuals, l'any 2020, com per a la resta de substàncies, ha disminuït fins als 4.700 inicis. Si tenim present que l'alcohol és la droga que genera més morbimortalitat i més costos socials i econòmics a causa de la prevalença elevada de l'addicció i dels trastorns associats, cal buscar estratègies per augmentar el volum de persones en tractament.

En analitzar el perfil de les persones que inicien tractament per alcohol, s'observa que el 73% són homes, amb una mitjana d'edat de 47 anys, el 37% viuen amb la parella i el 24%, sols. Pel que fa al seu nivell d'estudis, el 12% tenen finalitzat estudis superiors, el 54% estudis secundaris i el 31% estudis primaris, una distribució diferent de la població de Catalunya, en la qual només el 18% no han assolit formació superior als estudis primaris. Quant a la situació laboral, cal esmentar que el 43% treballa i el 35% estan a l'atur, i és aquest darrer valor quatre vegades superior al de la població catalana. El 45% no han fet cap tractament previ i el 44% n'havien fet algun per a la mateixa substància.

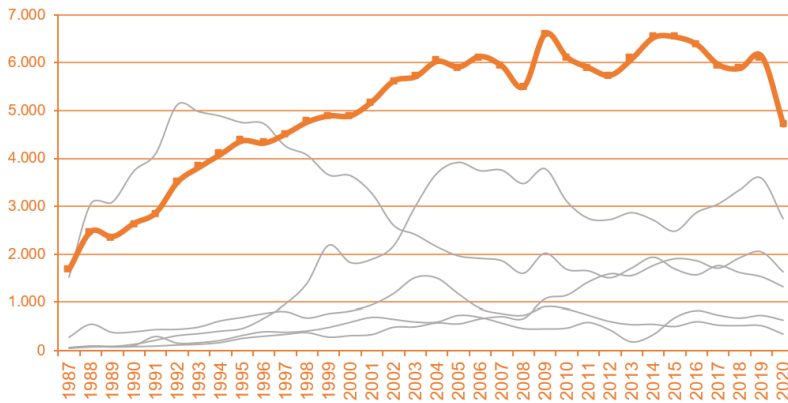
A part dels tractaments que es realitzen en els centres d'atenció i seguiment a les drogodependències, el Departament de Salut disposa d'un servei de consultes sobre drogues i addiccions, en el qual la majoria de les consultes que s'atenen són telefòniques, seguides de les consultes en línia. L'alcohol és també la droga que més consultes genera, amb el 36% de les trucades.

Segons l'enquesta ESTUDES 2018, les prevalences de situacions no desitjades en els darrers dotze mesos, com ara conductes violentes, relacions sexuals i penediment al dia següent, relacions sexuals sense preservatiu, no recordar la nit anterior o tenir ressaca l'endemà, presenten valors més elevats en persones que han consumit alcohol el darrer mes. En cas d'haver-se emborratxat o haver fet un consum intensiu el darrer mes, les prevalences d'aquestes situacions es multipliquen per dos i alguns casos per tres respecte de les prevalences del total d'estudiants. El percentatge d'estudiants que s'han vist involucrats en alguna conducta violenta és del 18% entre els que s'han emborratxat en el darrer mes i del 16% entre els que han tingut un consum intensiu d'alcohol respecte al 7% del total d'estudiants, i el 30% dels que s'han emborratxat o que han fet consum intensiu han tingut relacions sexuals sense preservatiu respecte al 16% del total d'estudiants.

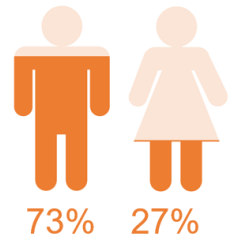
Finalment, el consum d'alcohol provoca danys a tercers a més del mateix afectat, especialment en la conducció de vehicles. Segons dades del Servei Català de Trànsit, malgrat la reducció de la mobilitat i de les activitats d'oci durant l'any 2020, s'observa presència d'alcohol en el 27% dels conductors morts en accidents de trànsit.

Alcohol

Inicis de tractament 2020

4.700

Temps entre el primer consum i el primer inici

Inicien tractament per primera vegada

- 37% viuen amb parella
- 24% viuen sols

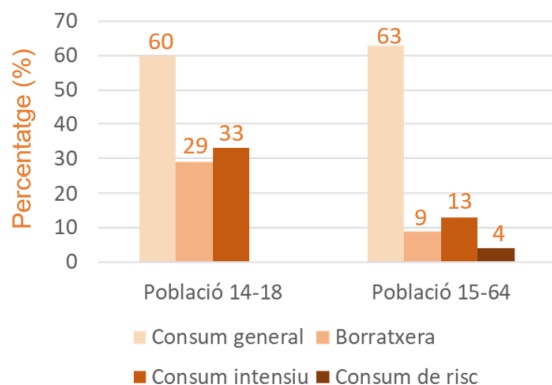
- 54% estudis secundaris
- 31% estudis primaris

- 43% treballa
- 35% estan a l'atur

Enquestes poblacionals de consum (en el darrer mes)

UHD i urgències relacionades amb drogues

- 48% de les altes en UHD
- 51% urgències hospitalàries

Trànsit

- 27% dels conductors morts en accidents de trànsit

2.2 Cocaïna

La cocaïna, a molta distància del cànnabis, va ser la segona droga il·legal més consumida a Catalunya: un 14,1% de la població de 15 a 64 anys n'havia pres alguna vegada a la vida i un 3,7% n'havia consumit durant l'últim any (EDADES 2019). El 2,6% dels estudiants de 14 a 18 anys havia consumit cocaïna alguna vegada a la vida (ESTUDES 2018). S'ha vist una tendència ascendent en el consum d'aquesta substància en la població de 15 a 64 anys.

Des de l'any 2002, després de l'alcohol, és la droga que genera més inicis de tractament. Tot i que entre el període del 2009 al 2015 va descendir el nombre d'inicis, a partir del 2015 torna a haver-hi una tendència ascendent. L'any 2020 hi van haver 2.735 inicis de tractament, el 24% del total d'inicis, dels quals el 47% havien fet un tractament previ per consum de cocaïna. El 12% de les urgències hospitalàries estaven directament relacionades amb el consum de cocaïna i és la droga principal en el 22% dels ingressos en les unitats hospitalàries de desintoxicació. A més, en el 69% de les morts per reacció adversa a substàncies psicoactives es va trobar cocaïna en les anàlisis toxicològiques.

El 81% de les persones que han iniciat tractament l'any 2020 són homes amb una mitjana d'edat de 39 anys, el 33% viuen amb la parella i el 31% viuen amb els pares. El 56% tenen estudis secundaris finalitzats i el 33% estudis primaris, i com en els inicis per tractament de l'alcohol, aquest darrer valor duplica el de la població catalana. El 44% treballa i el 39% estan a l'atur, i és aquest darrer valor cinc vegades superior al de la població catalana. Quatre de cada deu persones iniciaven tractament per primera vegada i de mitjana transcorren quinze anys des del primer consum fins que les persones sol·liciten tractament per primera vegada.

Entre les persones que inicien tractament, és la substància amb menys freqüència de consum diari, un de cada quatre inicis per cocaïna. Malgrat això, les persones en tractament per cocaïna presenten més policonsum, amb el 68% dels casos. Des dels anys noranta, la via més freqüentment usada és la intranasal, amb un percentatge constant proper al 80%. La via inhalatòria és usada pel 13% dels casos.

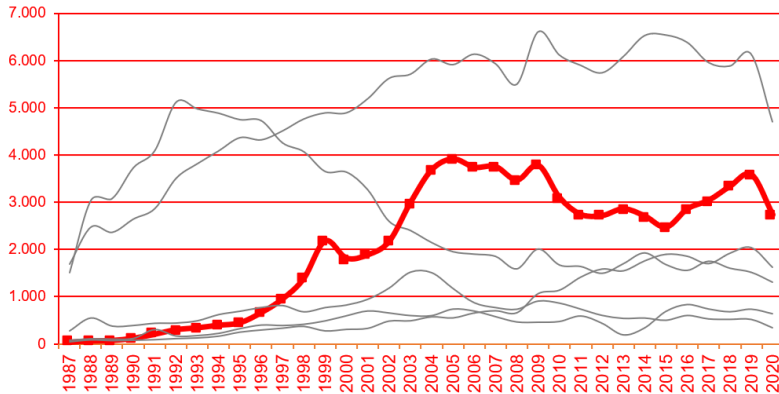
Respecte a les consultes sobre drogues i addiccions, en el 23% de les consultes telefòniques i en el 42% de les consultes en línia la demanda estava relacionada amb la cocaïna.

Pel que fa al consum a les sales de consum supervisat, s'observa que el consum de cocaïna ha augmentat en els darrers anys d'una manera sostinguda. L'any 2020 ha disminuït el consum per a totes les substàncies excepte en el cas de la cocaïna, que s'ha mantingut estable. Per tant, l'any 2020, el 36% del consum de les sales corresponen a consum de cocaïna. A més, s'observa més percentatge de consum entre les dones, 53% davant del 34% en homes. També s'observa que el 36% de les persones ateses pels equips de carrer diuen que consumeixen cocaïna.

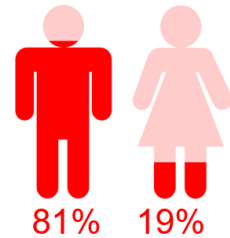
El 9% de les denúncies administratives i el 18% dels delictes penals relacionats amb el consum i tràfic de drogues estan relacionats amb la cocaïna. L'any 2020, la Policia de la Generalitat de Catalunya - Mossos d'Esquadra ha decomissat 289 kg de cocaïna.

Cocaïna

Inicis de tractament 2020

2.735

39 anys

Edat del primer consum

22 anys

Temps entre el primer consum i el primer inici

15 anys

Iniciem tractament per primera vegada

39%

- 31% viuen amb els pares
- 33% viuen la parella

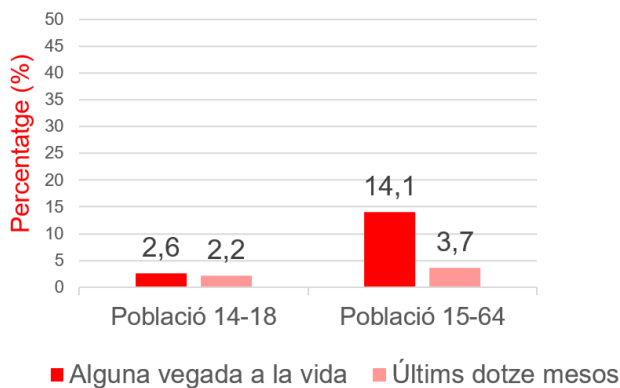
- 56% estudis secundaris
- 33% estudis primaris

- 44% treballa
- 39% estan a l'atur

Enquestes poblacionals de consum

Sales de consum supervisat

- 36 % dels consums

UHD i urgències relacionades amb drogues

- 12% urgències hospitalàries
- 22% de les altes a UHD

Consum i tràfic de drogues

- 9% denúncies administratives i 18% dels delictes penals
- Decomisos: 289 kg

2.3 Cànnabis

El cànnabis és la droga il·legal més consumida a Catalunya i a una gran part dels països europeus. L'11% de la població d'entre 15 i 64 anys (16% en homes i 6% en dones) (EDADES 2019) i el 23% dels estudiants de secundària d'entre 14 i 18 anys (25% en nois i 21% en noies) (ESTUDES 2018) afirma haver consumit cànnabis en els darrers trenta dies.

És la tercera droga, amb el 14%, que més inicis de tractament ha generat en els darrers tres anys, i s'alterna amb l'heroïna el quart lloc en la darrera dècada. També és la responsable del 7% de les urgències hospitalàries sobre el total d'urgències relacionades amb el consum de drogues i és la droga principal en el 8% dels ingressos a les unitats hospitalàries de desintoxicació.

L'escala CAST (Cannabis Abuse Screening Test) és un instrument de cribatge per identificar patrons o conductes de risc associades al consum de cànnabis durant l'últim any. L'any 2019, entre el total de la població de 15 a 64 anys, el consum problemàtic de cànnabis va ser del 2% (3% en homes i 1% en dones). També es va estimar que entre la població de 15 a 64 anys que havia consumit cànnabis en els darrers dotze mesos i que havien contestat l'escala CAST, el 16% (18% en homes i 12% en dones) presentava aquest tipus de consum. El consum problemàtic de cànnabis és més freqüent entre els homes joves de 15 a 29 anys, amb una prevalença del 5%. La prevalença del consum problemàtic de cànnabis entre els estudiats de secundària és del 4% (5% en nois i 3% en noies) i del 15% (18% en nois i 11% en noies), si es tenen en compte només els que havien consumit en el darrer any i que havien respost l'escala CAST.

El percentatge d'inicis de tractament per cànnabis respecte al total ha anat augmentant fins a l'any 2014 i s'ha mantingut força estable fins a l'any 2020, en què s'han notificat 1.628 inicis de tractament. El consum elevat d'aquesta substància incrementa el risc de patir efectes sobre la salut, desenvolupar dependència, obtenir pitjor rendiment acadèmic o laboral, etc.

Pel que fa al perfil de les persones que inicien tractament per cànnabis, es pot observar que el 76% són homes, amb una edat mitjana de 29 anys, la meitat viuen amb els pares i gairebé una quarta part amb la parella. El 58% ha finalitzat estudis secundaris i el 31% tenen estudis primaris o no en tenen. Quant a la situació laboral, cal esmentar que el 31% treballa, el 41% estan a l'atur i el 17% són estudiants. El 62% no han fet cap tractament previ, el 26% n'havien fet algun per a la mateixa substància i transcorren aproximadament 11 anys des del primer consum fins que sol·liciten ajuda en centres especialitzats per primera vegada.

El 30% de les trucades per consultes sobre drogues i addiccions fan referència al cànnabis.

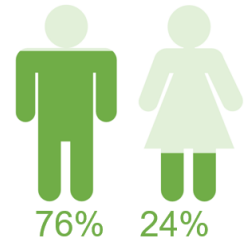
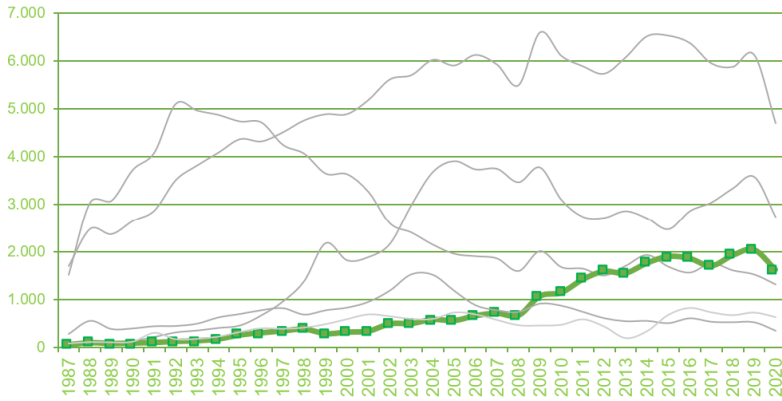
En el cas del cànnabis també s'observa una associació entre consum de cànnabis i situacions no desitjades: conductes violentes, relacions sexuals sense preservatiu, discussions amb els pares, etc. En el cas de la conducta violenta, és tres i cinc vegades més freqüent en els estudiants que han consumit cànnabis en el darrer mes i entre els que en fan un consum problemàtic (21% i 40%, respectivament) i les relacions sexuals sense

preservatiu són dues i quatre vegades més freqüents (35% en els que han consumit en el darrer mes i 54% en els consumidors problemàtics).

Finalment, l'any 2020, el 84% les denúncies administratives i el 56% dels delictes penals relacionats amb el consum i tràfic de drogues estan relacionades amb el cànnabis. Respecte a la quantitat de droga decomissada, la relacionada amb el cànnabis –plantes de cànnabis, haixix i marihuana– ha augmentat en el darrer any, i ha presentat una tendència clarament ascendent en el cas de les plantes de cànnabis. Això podria indicar més disponibilitat de cànnabis en el mercat associada a més consum entre la població.

Cànnabis

Inicis de tractament 2020

1.628

29 anys

Edat del primer consum

16 anys

Temps entre el primer consum i el primer inici

11 anys

Inicien tractament per primera vegada

62%

- 50% viuen amb els pares
- 12% viuen sols

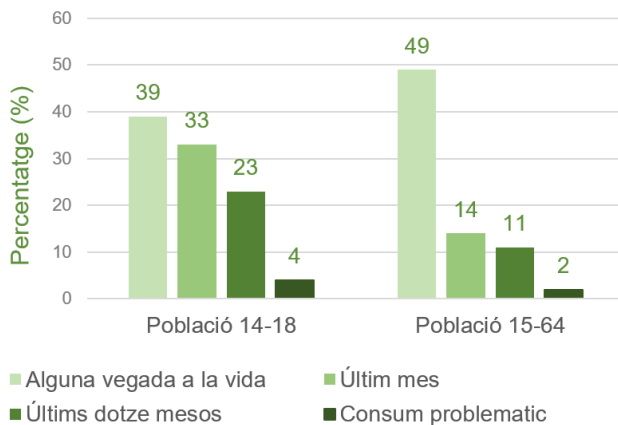
- 58% estudis secundaris
- 31% estudis primaris

- 31% estan a l'atur
- 41% treballa

Enquestes poblacionals de consum

UHD i urgències relacionades amb drogues

- 8% de les altes en UHD
- 7% urgències hospitalàries

Consum i tràfic de drogues

- 84% denúncies administratives i 56% dels delictes penals

Decomisos

- 264.627 plantes cànnabis
- 12.820 kg haixix
- 10.146 kg marihuana

2.4 Heroïna

Els inicis de tractament per consum d'heroïna s'han mantingut força estables en la darrera dècada, amb valors propers als 1.300-1.400 inicis de tractament. L'any 2020 l'heroïna és la droga principal que motiva els inicis de tractament en l'11% dels casos (1.312 inicis), dels quals el 75% havien fet un tractament previ. En el 10% dels ingressos en unitats hospitalàries de desintoxicació la droga principal és l'heroïna.

La situació actual dels inicis de tractament per heroïna no té res a veure amb la viscuda en la dècada dels noranta, en què el nombre d'inicis per heroïna era superior al de la resta de drogues il·legals. És la droga que més habitualment provoca un ràpid deteriorament i una situació de més exclusió social. El 87% són homes amb una mitjana d'edat de 43 anys, el 25% estan a la presó i el 21% viuen sols. Gairebé la meitat no tenen estudis o tenen estudis primaris finalitzats, valor tres vegades superior al de la població catalana i el 40% té un nivell socioeconòmic molt baix. Aquesta situació de vulnerabilitat socioeconòmica és més freqüent en les dones. Només el 13% treballa i el 44% està a l'atur (8% d'atur a la població catalana). Només en el 13% dels casos és la primera vegada que inicien tractament i transcorren onze anys des del primer consum fins que les persones sol·liciten tractament per primera vegada.

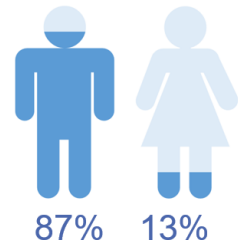
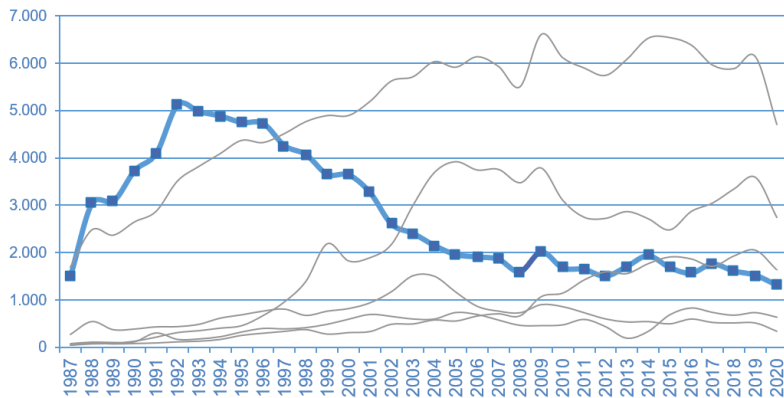
En els anys noranta, la principal via d'administració era la parenteral, en el 70% dels inicis per heroïna. Actualment, els inicis de tractament per aquesta via han disminuït fins al 33% i han estat superats per la via inhalatòria, que han arribat al 40%.

A finals del 2020, hi ha 7.648 persones en tractament amb agonistes opioïdes, valor que es manté estable en els darrers anys. Sens dubte, la metadona segueix sent l'agonista opioïde més utilitzat en el tractament de deshabitació de l'heroïna. No obstant això, el nombre de persones en tractament amb buprenorfina augmenta cada any.

Finalment, el 34% del consum a les sales de consum supervisat correspon a l'heroïna i el 26%, a heroïna i cocaïna en combinació. A més, s'observa que 14% de les persones ateses pels equips de carrer afirmen que consumeixen heroïna i el 10% heroïna i cocaïna combinades.

Heroïna

Inicis de tractament 2020

1.312

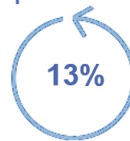
Edat del primer consum

Temps entre el primer consum i el primer inici

Inicien tractament per primera vegada

Tractament amb agonistes opioides

7.648

- 25% viuen en presons
- 21% viuen sols

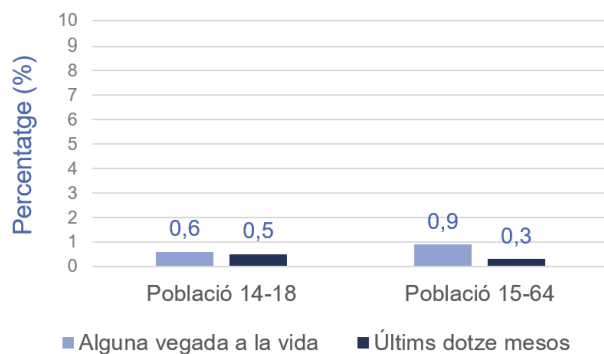
- 37% estudis secundaris
- 48% estudis primaris

- 13% treballa
- 44% estan a l'atur

Enquestes poblacionals de consum

Sales de consum supervisat

- 34 % dels consums
- 26% consums heroïna i cocaïna

UHD i urgències relacionades amb drogues

- 10% de les altes

Consum i tràfic de drogues

- 1% denúncies administratives i 4% dels delictes penals
- Decomisos: 5,7 kg

2.5 Consum de fàrmacs

Els hipnosedants són substàncies amb acció depressora del sistema nerviós central i es caracteritzen per generar somnolència i col·laborar amb l'inici i el manteniment del son. Els hipnosedants que tenen efectes ansiolítics disminueixen o eliminen els símptomes de l'ansietat sense produir sedació.

L'any 2019 l'11% de la població de 15 a 64 anys havia consumit hipnosedants –amb recepta mèdica o sense– en el darrer any i el 7% en els darrers trenta dies (EDADES 2019).

Aquestes prevalences són més elevades entre els estudiants de secundària de 14 a 18 anys, els quals van afirmar en el 14% dels casos haver-ne consumit en el darrer any i el 7% en el darrer mes (ESTUDES 2019). Les prevalences de consum d'hipnosedants sense recepta són molt més baixes i en quatre de cada cinc casos els van obtenir a través d'un amic o familiar.

La mitjana d'edat d'inici del consum d'hipnosedants (amb recepta o sense) és de 33 anys, tant en homes com en dones, i el seu consum augmenta a mesura que s'incrementa l'edat de la població. Les dones de 45 a 64 anys són les que presenten prevalences més elevades. En canvi, entre les persones que han consumit sense recepta hi ha més prevalença de consum en els homes d'entre 30 i 64 anys.

A partir de les dades de dispensació de fàrmacs de la recepta electrònica es monitora el consum poblacional de diferents tipus de fàrmacs que són addictius. L'evolució del consum dels diferents fàrmacs ansiolítics analitzats, des de l'any 2014 fins a l'any 2020, es pot observar que, en general, que el consum ha disminuït al llarg dels anys, excepte en el cas del diazepam i el clobazam en què s'han mantingut estables. No obstant això, l'any 2020 sembla que hi hagi un repunt en el consum d'aquests fàrmacs. En el cas dels fàrmacs hipnòtics s'observa que els seu consum es manté constant al llarg dels anys. El consum d'aquests fàrmacs, ansiolítics i hipnòtics, és molt més freqüent en les dones.

El 13% de les urgències ateses en els hospitals relacionades amb el consum de drogues són degudes al consum d'hipnosedants. Quant a les morts per reacció adversa a substàncies psicoactives, en el 58% de les anàlisis toxicològiques es van trobar hipnosedants, i amb més freqüència en el cas de les dones.

Els analgèsics opioides són utilitzats per alleugerir el dolor, ja sigui dolor postoperatori, dolor agut, dolor crònic no oncològic i dolor oncològic. El 5% i el 2% de la població d'entre 15 i 64 anys ha consumit fàrmacs opioides en el darrer any i en el darrer mes, respectivament. La mitjana d'edat d'inici del consum és de 34 anys i la prevalença també augmenta amb l'edat. Com en el consum dels hipnosedants, les dones de 45 a 64 anys són les que presenten més prevalença de consum.

Les dades poblacionals de consum de fàrmacs mostren que els opioides febles, indicats per al dolor moderat, han tingut un creixement sostingut des de l'any 2014, concretament del 37,2%. En canvi, el consum dels opioides forts, indicats per al dolor intens, ha sofert un

augment cada any, però menys intens que el dels febles, amb un creixement del 28,7% l'any 2020 respecte del 2014. El consum és superior en les dones.

Els fàrmacs antidepressius s'utilitzen per tractar els trastorns depressius, trastorns d'ansietat greu o atacs de pànic, trastorn obsessivocompulsiu, dolor crònic, trastorn de la conducta alimentària, trastorn per estrès posttraumàtic i alteracions del control dels impulsos.

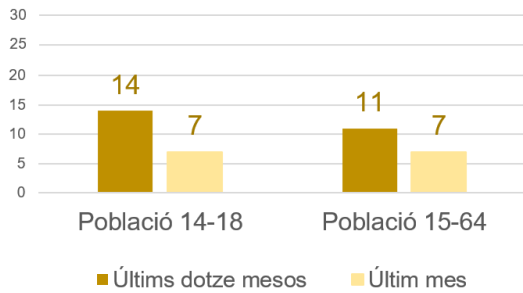
S'observa que el consum ha augmentat els darrers anys, concretament un 10% des del 2014, i és el grup de fàrmacs que es monitora que presenta un consum més elevat en la població. Com en la resta de fàrmacs, són les dones les que presenten un consum més elevat.

Consum de fàrmacs

Hipnòtics i Ansiolítics

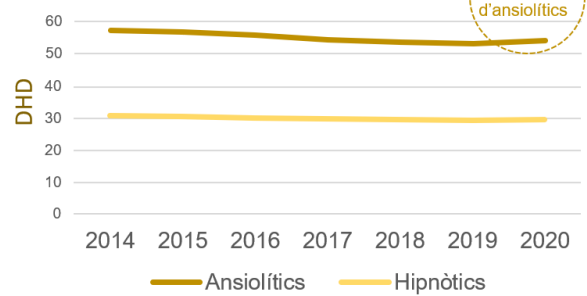

Enquestes poblacionals de consum

Major prevalença en dones entre 45-64 anys

Dispensació a farmàcies

• 13% urgències hospitalàries relacionades amb drogues

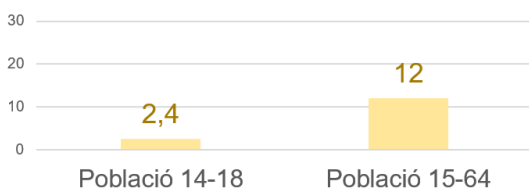
• Presència en 58% de morts per intoxicació aguda

Analgèsics opioides

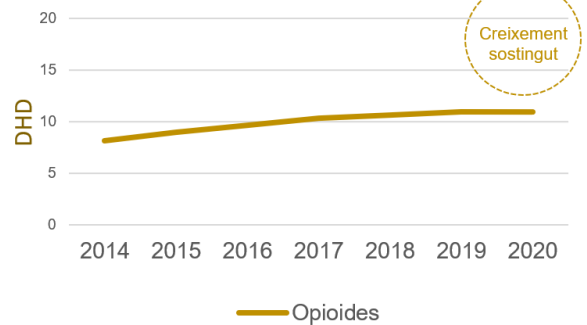

Enquestes poblacionals de consum (alguna vegada a la vida)

Major prevalença en dones entre 45-64 anys

Dispensació a farmàcies

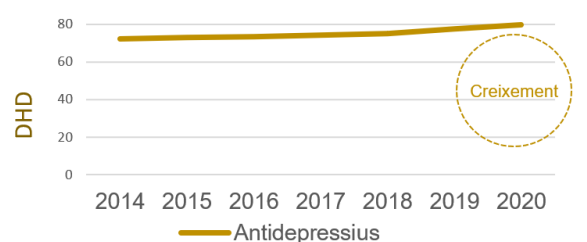

Antidepressius

Major prevalença en dones especialment a partir dels 40 anys

Dispensació a farmàcies

Addiccions comportamentals

3

L'ús de les tecnologies de la informació i la comunicació (TIC) i de les noves formes de joc han proliferat a la nostra societat en els darrers anys. Per això, en el marc del Pla de drogues i addiccions comportamentals 2019-2023 s'ha prioritzat la prevenció i el tractament de les addiccions comportamentals o sense substància, especialment, els jocs d'apostes i les addiccions tecnològiques (internet, xarxes socials, videojocs).

L'any 2019 (EDADES), la prevalença del joc amb diners per Internet en els darrers dotze mesos entre la població de 15 a 64 anys és del 6%, i és el doble en els homes (8% en homes i 4% en dones) i l'any 2018 (ESTUDES), entre els estudiants de secundària de 14 a 18 anys és del 10% i la dels nois quadruplica la des les noies (17% en nois i 4% en noies). Quant al joc presencial, aquestes prevalences són molt més elevades, i arriben al 63% (65% en homes i 61% en dones) en la població de 15 a 64 anys i del 21% (27% en nois i 17% en noies) en els estudiants de 14 a 18 anys.

Basant-nos en criteris diagnòstics del *Manual diagnòstic i estadístic dels trastorns mentals* (DSM-5). La prevalença de joc problemàtic va ser del 2,3% i la del trastorn per joc del 0,5%, l'any 2017. Aquestes dues prevalences van ser més elevades en els homes (2,8 vs. 1,7, per al joc problemàtic; i 0,8 vs. 0,1, per al trastorn per joc).

A partir del qüestionari Lie-Bet per a la detecció del joc patològic, el 5% dels estudiants presentarien un possible joc problemàtic, i aquest és quatre vegades més elevat en els homes (8% vs. 2%).

Com a indicadors indirectes de la gravetat del joc amb diners s'ha calculat el percentatge de persones que juguen diàriament o setmanalment i del joc en què la quantitat màxima jugada en un sol dia és elevada (superior a 60 euros). El 16% de la població de 15 a 64 anys que juga amb diners per Internet hi juga freqüentment i també el 24% dels estudiants. Pel que fa al joc presencial, el 12% i el 10% respectivament, hi juguen freqüentment. El percentatge de les persones que han apostat una quantitat superior a 60 euros és més elevat en el joc per Internet, i és del 10% de les persones d'entre 15 i 64 anys que han jugat en els darrers dotze mesos i del 15% en el cas dels estudiants. En canvi, el percentatge de persones que han fet apostes elevades en el joc presencial és del 4% en totes dues poblacions.

Els jocs més freqüents són diferents segons si són presencials o per Internet i en funció de l'edat. En el cas del joc amb diners per Internet les més freqüents són les apostes esportives

(46%), les loteries convencionals (28%) i els jocs de casino (18%) entre la població de 15 i 64 anys i els videojocs (55%), les apostes esportives (43%) i els esports electrònics (37%) entre els estudiants de secundària. En canvi, en el joc presencial són més freqüents les loteries convencionals (93%), les loteries instantànies (28%) i les travesses (14%) entre la població general; i les loteries convencionals (47%), les loteries instantànies (40%), el bingo (36%) i les travesses (34%) entre els estudiants de secundària.

Un altre indicador de la prevalença del joc amb diners és conèixer les quantitats gastades i poder-les monitorar al llarg dels anys per veure'n tendències. Segons dades de la Direcció General de Tributs i Joc, s'observa que, llevat l'any 2020, en què els establiments de joc amb diners han estat tancats una gran part de l'any, ha augmentat la quantitat jugada en casinos en els darrers anys, la qual ha arribat a 500 milions d'euros, i la quantitat jugada en jocs d'apostes (més de 150 milions d'euros). En canvi, la quantitat jugada en els bingos s'ha mantingut estable al llarg dels anys, al voltant dels 300 milions d'euros. S'observa un gran augment des de l'any 2015 en les quantitats jugades en línia. L'any 2019 aquesta quantitat va arribar als 3.000 milions d'euros, i va ser de 1.000 milions d'euros en el cas de les apostes en línia i de 2.000 milions d'euros en cas d'altres jocs en línia.

Com a indicadors de la disponibilitat i l'accessibilitat al joc amb diners, s'ha calculat el nombre d'establiments que venen loteries o d'establiments d'hostaleria que disposen d'alguna màquina escurabutxaques per 10.000 habitants. S'observa que, en ambdós casos, les densitats més elevades es troben a les comarques que formen part de les vegueries de l'Alt Pirineu i l'Aran, Lleida i Terres de l'Ebre o en són limítrofes, tot i que, en el cas de les densitats dels establiments que venen loteries, les densitats més altes també es van observar a les comarques del Camp de Tarragona i l'Alt Empordà.

L'ús d'Internet està present en gairebé la totalitat de la població. L'escala CIUS (Compulsive Internet Use Scale) mesura un possible ús compulsiu d'Internet. La prevalença de l'ús compulsiu d'Internet és del 3,4% entre la població de 15 a 64 anys, i és lleugerament superior en els homes (3,7% vs. 3,2%). En canvi, aquesta prevalença és més elevada en els estudiants de secundària en què un de cada quatre fa un ús compulsiu, i aquest ús és superior en les noies (27% vs. 21%).

Finalment, cal comentar que en el darrer any, el 84% dels estudiants han fet ús de videojocs (96% en nois i 74% en noies), el 55% han jugat a esports electrònics (71% en nois i 40% en noies) i el 41% han estat espectadors d'esports electrònics (56% en nois i 29% en noies). La prevalença del trastorn per ús de videojocs (amb preguntes basades en criteris DSM-5) entre els estudiants que han jugat en els darrers dotze mesos és del 15% (18% en nois i 8% en noies) i entre el total d'estudiants és del 8% (14% en nois i 3% en noies).

Conclusions

4

Com cada any l'alcohol –deixant a banda el tabac– és la substància que més es consumeix amb una gran diferència i que genera més demanda assistencial, més impacte en la salut i més conseqüències socioeconòmiques. L'alt consum i baixa percepció del risc ve il·lustrat, a títol d'exemple, per dues dades: entorn d'un terç dels estudiants de 14 a 18 anys havien tingut una intoxicació aguda els darrers trenta dies i el 27% dels conductors morts presentaven taxes d'alcohol a la sang per sobre de les permeses. Tres mesures que científicament s'han mostrat eficaces i que recomana l'OMS als estats tenen una escassa aplicació a Catalunya i a tot l'Estat espanyol: un preu baix a causa d'una càrrega fiscal molt baixa per part de l'Estat, escassa regulació de la publicitat i una fàcil accessibilitat. Un 86% dels estudiants de 14 a 18 anys deien que és fàcil o molt fàcil aconseguir alcohol, més fins i tot que el tabac, i és la substància amb menys percepció del risc. Caldria fer un esforç per aplicar aquestes mesures a partir de l'evidència científica però també empírica segons l'experiència d'altres països de la Unió Europea que els han aplicat, tot i les limitacions competencials de Catalunya.

Els darrers anys hem vist un increment dels valors dels indicadors que ens assenyalen un augment del consum de cocaïna que va de la mà amb el volum d'aquesta droga decomissada per la policia, fet que ens porta a pensar en més disponibilitat. A més, la cocaïna és la substància més present en les morts immediates relacionades amb el consum. Actualment, és la substància il·legal amb més impacte en la salut i en la qual caldria concentrar els esforços preventius i assistencials.

L'heroïna continua en els nivells històrics més baixos des dels anys noranta pel que fa al consum i, per tant, també les conseqüències que se'n deriven. De la mateixa manera, el consum per via parenteral continua en els nivells més baixos. Cal tenir present que aquesta via d'administració està estretament relacionada amb el grau de dependència i amb l'impacte en la salut. Aquest és un aspecte molt positiu, ja que –amb una gran diferència– és la substància il·legal que té més impacte social i en la salut i tant per als afectats com per a l'entorn.

El consum de cànnabis és força elevat entre els més joves: un de cada quatre estudiants de 14 a 18 anys ha consumit cànnabis el darrer mes, tot i que menys del 3% en fa un consum diari o gairebé diari. Entre els consumidors, un 15% presenta un consum problemàtic, que pot tenir conseqüències tant en la salut com en el rendiment escolar, fet que ens assenjala la necessitat d'intensificar les accions preventives en aquest col·lectiu més jove.

Cada vegada més, es tenen presents els danys en la salut de les addicions no químiques conegudes com a addicions comportamentals. Tant els instruments diagnòstics (Classificació internacional de malalties de l'OMS, el DSM-5) com l'estructura assistencial a escala internacional incorporen les addicions comportamentals com un problema de salut que cal diagnosticar i tractar. També cal destacar que les noves tecnologies de la informació i la comunicació han fet emergir aquests problemes en determinats àmbits. Així, per exemple, hem vist el gran augment del joc en línia, hem detectat que un de quatre estudiants de 14 a 18 anys presenta un ús compulsiu d'Internet i un 8% presenta un trastorn per ús de videojocs. Malgrat aquestes dades, cal fer un esforç per millorar el coneixement d'aquest fenomen, i en concret del grau d'addició i danys a la salut, i alhora sensibilitzar-ne la població i incrementar les mesures que regulen l'oferta i l'accessibilitat, a més d'impulsar tasques preventives i continuar amb la millora de l'oferta assistencial.

Hem vist les diferències en el consum i les seves conseqüències en funció del gènere i l'edat; per tant, cal tenir present un enfocament transversal tant en el diagnòstic com en la resposta als problemes que presenten les addicions que incorpori diferents variables, com el gènere i l'edat, però també d'altres com el nivell socioeconòmic, el país o la cultura d'origen.

Finalment, només destacar que les addicions no solament tenen un impacte en la salut de la persona sinó també estan estretament lligades a diferents indicadors socioeconòmics com és ara l'atur, el baix nivell acadèmic, condicions de l'habitatge i nivell d'ingressos econòmics.

Enllaç a informes específics

5

Llista amb els enllaços dels diferents informes.

Informes d'indicadors:

- Inicis de tractament ambulatori amb o sense substància
- Mortalitat: Reaccions agudes a substàncies psicoactives

Informes d'activitat assistencial:

- Centres atenció i seguiment drogodependències
- Consultes sobre drogues i addiccions
- Programa d'intercanvi de xeringues
- Serveis de reducció de danys
- Targeta sanitària individual per via especial
- Tractament amb agonistes opioides
- Unitats hospitalàries de desintoxicació

Informes sobre consum problemàtic i conseqüències

- Anàlisi de les aigües residuals
- Consum fàrmacs amb potencial d'abús
- Denúncies administratives i delictes penals relacionats amb el consum i tràfic de drogues
- Detecció de noves substàncies psicoactives
- Notificació de nous casos d'infecció pel VIH
- Urgències relacionades amb el consum de drogues

Monogràfics:

- Addiccions Comportamentals

Fonts d'informació

6

L'informe anual de 2020 recull informació de les fonts i dels períodes que es detallen a continuació:

- Perfil dels usuaris que inicien tractament a la XAD. S'hi presenten les dades de les característiques generals dels inicis de tractament de l'any 2020 notificats pels centres d'atenció i seguiment.
- Dades numèriques de persones en tractament amb agonistes opioides de l'any 2020. Aquestes dades s'obtenen a partir de les notificacions que fan els centres prescriptors i dispensadors de metadona i de les dispensacions a farmàcia de buprenorfina, facilitades pel Sistema Integrat d'Informació de Salut (SIIS). També inclou dades numèriques dels pacients internats a presons facilitada pel Programa de salut penitenciària. Institut Català de la Salut.
- Informació de les dispensacions de metadona realitzades per les farmàcies i amb la col·laboració del Consell de Col·legis Farmacèutics de Catalunya.
- Activitat de les unitats hospitalàries de desintoxicació. S'hi inclou informació de l'any 2020 de les sol·licituds d'ingrés a les diferents unitats i del nombre d'altres. Aquesta informació la notifiquen les unitats hospitalàries de desintoxicació.
- Activitats dels serveis de reducció de danys. S'informa de les diferents intervencions realitzades per part d'aquests serveis.
- Diagnòstics de la infecció pel VIH, facilitada pel Centre d'Estudis Epidemiològics sobre les ITS i la sida a Catalunya (CEEISCAT) del Departament de Salut. Es presenta informació sobre els nous diagnòstics d'infecció pel VIH segons vies de transmissió.
- Enquestes sobre consum de drogues. Es presenten les dades per a Catalunya de l'anàlisi de les enquestes biennals sobre consum de drogues de l'Observatori Espanyol sobre Drogues: Enquesta domiciliària sobre alcohol i drogues a Espanya" (EDADES 2019) i Enquesta sobre l'ús de drogues a l'ensenyament secundari a Espanya (ESTUDES 2018).
- Dades del consum de fàrmacs d'abús facilitades per l'Àrea del Medicament. Servei Català de la Salut de l'any 2014 al 2020.
- Dades sobre detecció de noves substàncies facilitades per l'equip d'Energy Control-ABD.

- Dades de Línia Verda, servei d'informació i orientació sobre l'alcoholisme i les altres drogodependències.
- Dades de les urgències hospitalàries relacionades amb el consum de drogues facilitades pel Sistema Integrat d'Informació de Salut (SIIS) de l'any 2018 al 2020.
- Dades sobre les proves d'alcoholèmies en conductors de vehicles realitzades pel Servei Català de Trànsit per al període 2010-2020.
- Dades sobre les denúncies per consum o tinença il·lícita de drogues i els delictes relacionats amb el tràfic de drogues facilitades per l'Àrea Central d'Anàlisi de la Criminalitat de la Policia de la Generalitat – Mossos d'Esquadra (PG-ME).
- Dades de mortalitat facilitades per l'Institut de Medicina Legal i Ciències Forenses de Catalunya.
- Dades d'aigües residuals recollides per l'Institut de Diagnòstic Ambiental i Estudis de l'Aigua (IDAEA) – Consell Superior d'Investigacions Científiques (CSIC).
- Dades sobre l'oferta i les quantitats gastades en els diferents tipus de jocs amb diners provinents de la Direcció General de Tributs i Joc i de Loteries de Catalunya.

Agraïments

7

Agraïm la col·laboració en l'elaboració d'aquest informe de:

- Serveis de la Xarxa d'Atenció a les Drogodependències de Catalunya (Centres d'Atenció i Seguiment, Serveis de reducció de danys i Unitats Hospitalàries de Desintoxicació) i Unitats de Joc Patològic.
- Agència de Salut Pública de Barcelona.
- Gerència del medicament. Servei Català de la Salut.
- CEEISCAT - Centre d'Estudis Epidemiològics sobre les Infeccions de Transmissió Sexual i Sida de Catalunya.
- Programa Salut Penitenciària. Institut Català de la Salut.
- Secretaria de Mesures Penals. Departament de Justícia.
- Servei Català de Trànsit. Departament d'Interior.
- Àrea Central d'Anàlisi de la Criminalitat de la Policia de la Generalitat – Mossos d'Esquadra (PG-ME). Departament d'Interior.
- Consell de Col·legis Farmacèutics de Catalunya.
- Institut de Diagnòstic Ambiental i Estudis de l'Aigua (IDAEA) – Consell Superior d'Investigacions Científiques (CSIC).
- Institut de Medicina Legal i Ciències Forenses de Catalunya.
- Energy Control-ABD.
- Direcció General de Tributs i Joc
- Loteries de Catalunya

Annex. Impacte de la COVID-19

8

El març del 2020 va impactar de ple la COVID-19 a Catalunya i va generar una greu crisi sanitària, que va significar un confinament sobtat de la població fins al mes de maig i des d'aleshores l'aplicació de mesures més o menys restrictives de la interacció social, en funció de la situació epidemiològica de la COVID-19, per tal de prevenir nous contagis.

Aquesta mesura dràstica i sobtada de confinament va obligar a fer un esforç contra rellotge per adaptar els serveis assistencials i poder garantir al màxim l'atenció a les persones drogodependents. Els serveis es van mantenir oberts, excepte situacions puntuals a causa de la situació totalment imprevista dels primers dies.

Les dades assistencials que presentem per l'any 2020 mostren una disminució completament previsible però més baixa que la que podíem anticipar i que es concentra sobretot en els tres mesos de confinament gairebé total.

Cal dir que aquesta tendència observada és similar a l'observada en estudis duts a terme en el nostre context, ja sigui el català, el de l'Estat espanyol o l'europeu.

Consum de substàncies

Quant al consum de substàncies, no es disposen de dades de prevalences de consum per al 2020 perquè l'enquesta EDADES es fa biennalment i està prevista per a aquest any 2021 i ESTUDES, prevista per l'any 2020, es va posposar i tot just se n'ha acabat el treball de camp.

En l'estudi dut a terme a Catalunya sobre l'impacte del confinament en l'estil de vida, el consum de substàncies i la salut mental, es va constatar, en les gairebé 38.000 persones que van respondre l'enquesta i respecte a dades poblacionals de l'any 2018, una prevalença de consum de risc d'alcohol i de tabac lleugerament inferior i de consum de cànnabis tres vegades inferior. No obstant això, entre un 7% i un 16% de les persones que afirmaven consumir abans de la pandèmia alcohol, tabac, cànnabis i tranquil·litzants van augmentar-ne el consum (Eva Jané-Llopis *et al.*, 2021).

En l'àmbit estatal, l'Enquesta OEDA-COVID 2020: Impacte de la pandèmia per COVID-19 durant l'any 2020 en el patró de consum de substàncies psicoactives i altres comportaments

amb potencial addictiu, duta a terme pel Pla Nacional sobre drogues (PNSD) mitjançant 8.780 entrevistes telefòniques, va revelar també un descens del consum d'alcohol, tabac i cànnabis durant el confinament per COVID-19 (PNSD, 2021). Igualment, en l'enquesta feta per l'EMCDDA (European Monitoring Centre for Drugs and Drug Abuse) a Espanya, la gran majoria de les persones enquestades que es declaraven consumidores de substàncies psicoactives van cessar o reduir la freqüència o la quantitat del consum (71,9%), mentre que el 16,3% no havien fet canvis en el consum i només l'11,9% dels consumidors havien augmentat la freqüència o la quantitat del consum, i va ser més elevat el percentatge de dones que havien cessat o reduït el consum de substàncies psicoactives. Per contra, els homes eren els que més l'havien mantingut igual o augmentat durant el confinament.

Mentre que entre els consumidors de cànnabis l'opció més freqüent va ser el manteniment del consum (43,4%), entre els de cocaïna i heroïna s'observa més reducció en el consum, bé per haver-lo cessat o haver-ne reduït la quantitat. Pel que fa als consumidors d'èxtasi i amfetamines, també s'hi observa una reducció important. Entre les raons per reduir-ne el consum, la majoria parla de la disponibilitat més baixa de les drogues (23,8%) i les dificultats per recollir les substàncies comprades durant el confinament, també menys oportunitats per consumir-les (20,8%). Entre les raons per consumir-ne, entre els que l'han mantingut o augmentat, refereixen l'avorriment (44,3%), seguit de l'ansietat o per suportar la situació generada per la COVID-19 (38,1%) (OEDA/EMCDDA, 2021).

Quant al nombre total de persones que a finals d'any estaven en tractament amb agonistes opioides, s'hi ha vist la lleugera disminució del 4% respecte a l'any 2019.

Ús de fàrmacs

Quant a l'ús de fàrmacs potencialment addictius, a partir de les dades de dispensació de les farmàcies, l'any 2020 sembla que hi hagi un repunt en el consum dels diferents fàrmacs ansiolítics possiblement degut a la situació d'incertesa i preocupació produïda per la crisi sanitària, econòmica i social de la COVID-19. Aquest augment, però, no és tan elevat com el que va detectar l'estudi dut a terme mitjançant una enquesta en línia a Catalunya per la Subdirecció General de Drogodependències, en el qual les persones enquestades declaren dues vegades més consum d'hipnosedants prescrits i 10 vegades més dels no prescrits (Eva Jané-Llopis et al., 2021). L'augment en l'ús d'hipnosedants sense recepta també el recull, encara que en menys mesura, l'enquesta OEDA-COVID 2020 del PNSD.

En el consum d'analgèsics, però, no s'observa aquest augment ni en les dades de dispensació a Catalunya, ni en els estudis a escala estatal.

A la llum d'aquests resultats, és important monitorar la tendència en la prevalença del consum i de la dispensació dels hipnosedants els propers anys pel seu potencial addictiu.

Addiccions comportamentals

L'estudi OEDA-COVID 2020 de l'Estat espanyol va extreure dades similars sobre la prevalença de l'ús d'Internet amb finalitats lúdiques, però amb un augment significatiu del nombre d'hores dedicat a aquesta activitat, i la mitjana és de 2,5 hores en un dia qualsevol abans de la pandèmia (ja sigui entre setmana o cap de setmana) i al voltant de 3,5 hores durant la pandèmia.

L'estudi OEDA-COVID 2020 també va detectar una disminució de la prevalença del joc amb diners de forma presencial, però no del joc amb diners en línia. En l'estudi de la Subdirecció General de Drogodependències es va trobar que el joc amb diners en línia només va augmentar en l'1% en les persones que ja jugaven prèviament.

Activitat als serveis de drogodependències

Com hem comentat, en les dades del 2020 de la majoria de serveis s'observa un descens de l'activitat en els mesos més crítics de la pandèmia per diferents motius: el confinament domiciliari, la reducció dels aforaments, la focalització de l'atenció en els grups més vulnerables, i sobretot la garantia dels tractaments i dels programes de baix llinar.

Durant l'any 2020 11.353 persones han iniciat tractament per addicció en els centres d'atenció a les drogodependències (CAS), que representen més de 3.000 casos menys que l'any anterior, descens que s'ha concentrat sobretot en els mesos compresos en el període de març a maig. No s'hi constaten, però, diferències en la proporció d'inicis per substància respecte als anys anteriors ni tampoc canvis en les tendències d'inicis respecte a l'any 2019.

També s'ha observat una disminució d'entre un 25% i un 35% en tots els altres indicadors d'activitat en els CAS, sobretot en aquells que van associats a més interacció social, com les sessions de tractament en grup, que s'han vist reduïdes a la meitat. Tot i això, el nombre de visites individuals ateses s'ha mantingut constant, excepte el nombre de primeres visites. Es va suplir part de l'activitat amb atenció telemàtica que sovint no quedava enregistrada com a activitat assistencial.

L'any 2020 s'ha reduït un 23% el nombre d'altres a les unitats hospitalàries de desintoxicació (875 l'any 2020 i 1.139 l'any 2019). Òbviament, una gran part dels llits dels hospitals van ser posats a disposició per poder atendre les persones infectades per la COVID-19, una altra part es pot explicar també per la disminució dels inicis de tractament als CAS.

Quant als serveis de reducció de danys, l'any 2020 un total de 5.908 persones han accedit als serveis de reducció de danys, ja siguin centres de reducció de danys, equips de carrer o unitats mòbils, cosa que és un 12% menys que l'any 2019. Si tenim present que aquests serveis atenen les persones amb addiccions més vulnerables des d'un punt de vista de salut i social, aquest descens tan lleuger s'explica per l'esforç important que es va fer per garantir-ne l'atenció fins i tot durant el fort confinament dels mesos de març a maig.

Aquests serveis ofereixen espais de descans denominats “calor i cafè” i d’higiene, durant els quals s’ofereixen molts serveis addicionals socials i sanitaris. Les limitacions d’aforament van ser la principal dificultat per afrontar. Hi va haver una disminució de l’activitat social (per exemple, de tallers educatius i suplementos alimentaris, a la meitat) i sanitària (cribratges, entre un 25% i un 65%) i en el nombre de xeringues distribuïdes i recollides.

Finalment, a les sales de consum supervisat s’observa una reducció del 33% en el consum que va comportar una disminució en el nombre de persones que hi van accedir, un 22% menys.

Destaca també el descens de l’activitat del Programa d’intercanvi de xeringues, havent disminuït en un 22% el nombre de xeringues distribuïdes respecte a l’any 2019, especialment la dispensació des dels centres de reducció de danys, la qual disminueix en un 47%. Afortunadament la dispensació a les farmàcies, que eren un recurs essencial i estaven obertes sense limitacions, va augmentar en un 33%. Aquest descens global és preocupant pel risc d’infecció de diferents malalties en reutilitzar xeringues o en compartir-les amb altres persones.

Malgrat que el nombre total d’urgències hospitalàries s’ha vist reduït, el percentatge d’urgències relacionades amb el consum de drogues s’ha mantingut constant. S’hi observa un lleuger canvi en la distribució de la droga principal que motiva la urgència, i s’han reduït les relacionades amb l’alcohol i ha augmentat el percentatge d’urgències relacionades amb el consum d’hipnosedants i de cànnabis.

Un estudi qualitatiu mitjançant entrevistes a persones usuàries dels serveis de reducció de danys i grups de discussió a professionals centrat en els mesos de març a maig va detectar que els principals canvis observats en els funcionament d’aquests van ser les adaptacions a les mesures de protecció i seguretat davant de la COVID-19 i el tancament dels serveis de “calor i cafè”. Igualment, els professionals van referir que la seva preocupació principal va ser poder garantir el sostre i el menjar per a les persones usuàries durant el confinament. De la mateixa manera, un altre estudi que va avaluar l’impacte en 11 centres del confinament en els mateixos mesos, va constatar que tots van haver d’adaptar o modificar els seus serveis durant l’estat d’alarma espanyol. En aquest estudi, el nombre mitjà d’usuaris del servei a tots els centres va disminuir un 22% en comparació del mateix període de l’any anterior i la distribució mitjana d’agulles va disminuir un 40% en comparació del 2019. La majoria dels centres van informar d’una disminució de les taxes de proves de malalties infeccioses (hepatitis B i virus C, virus de la immunodeficiència humana i tuberculosi) durant els mesos de març, abril i maig del 2020 en comparació de l’any anterior. Les morts reportades per sobredosi no van augmentar durant l’estat d’alarma, però dos centres dels 11 van informar d’un augment de les morts per sobredosi immediatament després de finalitzar l’estat d’alarma (Picchio *et al.*, 2020).

Malgrat aquest context de disminució de l’activitat, destaca com a element positiu l’obertura a Barcelona, l’abril de 2020, d’un nou recurs integral residencial adreçat a persones sense

llar que consumeixen drogues en situació d'alta vulnerabilitat i exclusió social i amb la finalitat de garantir que aquestes persones disposessin d'una opció de confinament. El centre de primera acollida per a persones sense llar consumidores de drogues és el primer dispositiu de tipus residencial que integra la reducció de danys en les seves prestacions i ofereix, a banda els programes i intervencions habituals que ofereixen els serveis de reducció de danys, un programa específic d'atenció a persones que fan consum d'alcohol.

Aquesta realitat observada a Catalunya també s'ha constatat arreu d'Europa i del món. Així l'EMCDDA, en les seves anàlisis durant l'any 2021, va constatar una disminució de la disponibilitat de serveis tant els de tractament com els de reducció de danys, sobretot durant els dos primers mesos de la pandèmia. Els serveis de drogues s'han vist afectats en gran mesura de manera similar a altres serveis de salut de primera línia, amb alguns proveïdors obligats a tancar o restringir l'accés. També constaten que, d'una banda, alguns serveis seguien funcionant però van haver d'implementar noves mesures d'higiene i distanciament social que van complicar l'atenció i, de l'altra, que molts van haver d'incorporar l'atenció telemàtica per mitigar les dificultats de proporcionar atenció presencial. Segons l'EMCDDA, també les dificultats principals durant aquest període van ser: poder proporcionar equips de protecció personal suficient per al personal d'aquests serveis; informar i educar els clients sobre els riscos de la COVID-19 i com protegir-se del contagi; gestionar els casos positius tant de persones usuàries com de professionals; donar suport a les persones en situació de més vulnerabilitat i exclusió en voler accedir a allotjament i serveis d'higiene; utilitzar les eines d'atenció telemàtica; l'escassetat de personal; els problemes per incloure nous clients i gestionar la demanda de tractament amb agonistes opiacis i la necessitat de mitigar els riscos potencials de conseqüències no desitjades associades. Pel que fa a la demanda de tractament, entre els mesos de gener i març de 2020 es va observar, en un estudi dut a terme a quatre països europeus, un descens constant en els inicis de tractament i en les visites de seguiment fins a una caiguda global de més del 50% en alguns indicadors. En aquest informe, s'atribueix aquesta davallada a la combinació de mesures de confinament en salut pública en combinació amb el tancament i/o la reducció de la disponibilitat dels serveis.

Decomisos

Tot i que no es poden relacionar directament, el cert és que en consonància amb la resta d'indicadors de l'informe sobre disminució del consum, tot i que el nombre de denúncies administratives per tinença il·lícita de drogues es mantenen similars al 2019, les quantitats decomissades per cànnabis, cocaïna i heroïna han disminuït de forma important, especialment en el cas de les plantes de marihuana. Ara bé, en el cas de les drogues sintètiques (èxtasi i amfetamines), consumides majoritàriament en el context de l'oci, i en estar aquest especialment afectat per la COVID-19, han augmentat les quantitats intervingudes. En els delictes penals, no obstant això, s'observa un augment d'un 1,4% en el nombre de persones que n'han comès respecte a l'any anterior, i s'ha arribat a l'any 2020 als

valors més elevats de tota la sèrie, en la qual també han augmentat les quantitats decomissades de totes les substàncies, excepte la cocaïna.

A escala internacional es va constatar, en general, una important reducció homogènia de drogues al final de la cadena de subministrament, en la venda al detall, per les mesures de confinament i de distanciament social; un augment dels preus; una reducció de la puresa i una tendència dels usuaris a canviar de substància (d'heroïna a opioides sintètics) (UNODC, 2020).

En un estudi qualitatiu dut a terme a Catalunya per mitjà d'entrevistes a persones usuàries dels serveis de reducció de danys, sí que refereixen dificultats per accedir a la substància per por de sortir de casa o dificultats per aconseguir diners per poder comprar-la (pendent de publicació).

Pel que fa als decomisos de grans quantitats, l'impacte va ser heterogeni, i es van detectar països amb més confiscacions i d'altres amb moltes menys, fet que fa pensar que l'activitat dels grups criminals organitzats va seguir sent important i va seguir aprofitant la mobilitat de mercaderies i adaptant el seu *modus operandi* a la situació generada per la COVID-19. A més, la producció domèstica de cànnabis no es va veure significativament interrompuda (UNODC, 2020). Tanmateix, a Europa i en l'àmbit mundial, la demanda de drogues sintètiques utilitzades en entorns recreatius, en especial MDMA, va disminuir a causa del tancament de l'oci nocturn i la cancel·lació de festivals. Finalment, es va observar un augment de l'activitat en els mercats del web fosc, majorment relacionats amb els productes del cànnabis de compradors, habituals i nous, de petita escala per al consum propi o per a la seva xarxa propera, i es produeix un augment en compradors però no en producte venut (EMCDDA, 2020).

L'impacte de la COVID-19 en les persones usuàries de drogues

Al principi de la pandèmia, es van deixar sentir nombroses veus autoritzades que van alertar sobre el risc de la COVID-19 per a les persones consumidores de drogues i sobre els desafiaments que comportava per continuar l'atenció mèdica i garantir l'accessibilitat als serveis de tractament i reducció de danys d'aquests col·lectius. Es temia especialment per les persones fumadores o que utilitzen la via inhalatòria per al consum (OMS, 2020) i per les consumidores d'heroïna, sobretot per l'impacte negatiu de la COVID en persones amb problemes respiratoris i per la dificultat d'aquests col·lectius per rebre l'atenció que necessiten en cas d'infecció (Nora Volkow, 2020; EMCDDA, 2020). També es va alertar sobre els riscos associats al consum d'alcohol, especialment la violència interpersonal en l'àmbit familiar durant el confinament (OMS, 2020)

Es temia també que l'escassetat de drogues en la venda al detall, sobretot d'heroïna, especialment en els mesos de confinament, podia comportar el canvi de substàncies, el consum de drogues de més baixa qualitat i l'augment de pràctiques de risc en el consum i fins i tot del nombre de sobredosis. Per això s'esperava el consum de més fentanil i els seus

derivats i de productes farmacèutics com benzodiazepines i buprenorfina; també l'augment de les pràctiques de compartir material d'injecció i, per tant, l'augment consegüent de malalties infeccioses com el VIH/sida i l'hepatitis C i de la mateixa COVID-19.

Actualment, estem fent un estudi per observar la incidència i la mortalitat de la COVID-19 en aquesta població a Catalunya.

Impacte en l'evolució de les persones en tractament

La majoria d'estudis publicats a l'Estat espanyol indiquen que es va produir un augment de l'ús de substàncies entre els pacients amb trastorn per ús de substàncies durant els primers mesos de la pandèmia COVID-19, especialment en el consum de substàncies legals com ara l'alcohol (Barrio *et al.*, 2021) i de benzodiazepines i d'alcohol, substàncies més fàcilment accessibles (Gili *et al.*, 2021; Roncero *et al.*, 2020). Per això, en un estudi multicèntric dut a terme a Catalunya, amb 588 pacients (29,2% de dones; edat mitjana de $47,4 \pm 11,7$ anys), es va observar que el 60% dels pacients van mantenir o van empitjorar els seus patrons de consum durant l'internament i només un 38% van millorar durant tot aquest temps i que entre els factors que s'associaven a aquest empitjorament hi havia l'edat, la gravetat de l'addicció, l'angoixa psicològica durant el confinament i els problemes socials i familiars.

Futur

És aviat per saber-ho exactament, però a la llum d'experiències passades, hi ha veus autoritzades (OETD, ONUDD) que apunten que les dificultats econòmiques causades per la COVID-19 podrien empitjorar el consum de drogues i que, a la llarga, la recessió econòmica provocada per la crisi de la COVID-19 pot comportar una transformació duradora dels mercats de drogues. Es creu que les dificultats econòmiques provocades per la crisi del COVID-19 pot afectar les persones que ja estan en situació de desavantatge socioeconòmic i comportar un augment de persones que recorren a activitats il·lícites relacionades amb les drogues per guanyar-se la vida (producció, transport, etc.) o que són captades pel crim organitzat. També es tem la davallada dels pressupostos destinats a la prevenció, el tractament i la reducció de danys, un augment global del consum de drogues, amb un canvi cap a drogues més econòmiques i un canvi en els patrons de consum cap a drogues injectables i a substàncies amb més risc de provocar danys (UNODC, 2020).

Per això és clau la implicació de tothom a fi de reduir aquest impacte desigual en les desigualtats ja existents i seguir prioritant la importància d'incidir en els determinants socioeconòmics dels trastorn per ús de substàncies i garantir recursos suficients per prestar una atenció especialitzada a les persones consumidores de drogues. Igualment, l'estigmatització i la discriminació són un dels problemes més grans per a les persones amb trastorn per ús de substàncies, el qual s'ha agreujat durant la pandèmia de la COVID-19; per tant, s'ha de seguir garantint que el trastorn per ús de substàncies es tracti com qualsevol

altra malaltia crònica i les persones amb aquest trastorn no es quedin enrere, ni en la vacunació ni en el tractament per la COVID-19.

Referències

COVID-19 and drugs: drug supply via darknet markets. Lisboa: European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction; 2021. Disponible a:

https://www.emcdda.europa.eu/system/files/publications/13042/EMCDDA-report_COVID19-darknet-final.pdf

COVID-19 and the drug supply chain: from production and trafficking to use. Vienna: United Nations Office on Drugs and Crime; 2020. Disponible a:

<https://www.unodc.org/documents/data-and-analysis/covid/Covid-19-and-drug-supply-chain-Mai2020.pdf>

COVID-19 y alcohol: ¿por qué las personas con algún trastorno por consumo de alcohol tienen mayor riesgo de contraer la COVID-19? Ministerio de Sanidad, Plan Nacional sobre Drogas; maig 2020. 5 p. Disponible a:

https://pnsd.sanidad.gob.es/noticiasEventos/actualidad/2020_Coronavirus/pdf/20200514_RECOMENDACIONES_COVID-19_ALCOHOL_.pdf

Declaración de la OMS: consumo de tabaco y COVID-19 [Internet]. Organización Mundial de la Salud. Disponible a: **<https://www.who.int/es/news/item/11-05-2020-who-statement-tobacco-use-and-covid-19>**

European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction and Europol. EU drug markets: impact of COVID-19. Luxembourg: Publications Office of the European Union; 2020.

Disponible a: **<https://www.emcdda.europa.eu/publications/joint-publications/eu-drug-markets-impact-of-covid-19>**

Información actualizada del EMCDDA sobre las implicaciones del COVID-19 para los consumidores de drogas y proveedores de servicios para drogodependientes. Observatorio Europeo de las Drogas y las Toxicomanías; 25 març 2020 [actualització 1]. Disponible a:

https://www.emcdda.europa.eu/system/files/publications/12879/EMCDDA%20Covid-19%20update_1_23032020_ES.pdf

Jané-Llopis E, Anderson P, Segura L, Zabaleta E, Muñoz R, Ruiz G, et al. Mental ill-health during COVID-19 confinement. BMC Psychiatr. 2021;21(1):194. Disponible a:

<https://doi.org/10.1186/s12888-021-03191-5>

La reducción de daños debe continuar: posición de Correlation – European Harm Reduction Network y Eurasian Harm Reduction Network sobre la continuidad de los servicios de reducción de daños durante la crisis del COVID-19. Correlation – European Harm Reduction Network, Eurasian Harm Reduction Network, Rights Reporter Foundation. Disponible a:

https://www.correlation-net.org/wp-content/uploads/2020/03/covid_position_spa.pdf

Mini-EWSD (European web Survey on Drugs): Impacto del COVID-19 en las pautas de consumo de drogas ilegales en España. Ministerio de Sanidad; 2021. 10 p. Disponible a:

https://pnsd.sanidad.gob.es/noticiasEventos/actualidad/2020_Coronavirus/pdf/20200629_Informe_resultados_encuesta_Covid_EMCDDA_OEDA.pdf

Observatorio Español de las Drogas y las Adicciones. Encuesta OEDA-COVID: Impacto de la pandemia por Covid-19 durante el año 2020 en el patrón de consumo de sustancias psicoactivas y otros comportamientos con potencial adictivo. Madrid: Ministerio de Sanidad. Delegación del Gobierno para el Plan Nacional sobre Drogas; 2021. 42 p. Disponible a: **https://pnsd.sanidad.gob.es/profesionales/sistemasInformacion/sistemaInformacion/COVID-19/20210326_Informe_ENCUESTA_OEDA-COVID_2020_def.pdf**

Picchio CA, Valencia J, Doran J, Swan T, Pastor M, Martró E, et al. The impact of the COVID-19 pandemic on harm reduction services in Spain. Harm Reuct J. 2020;17(1):87. Disponible a: **<https://doi.org/10.1186/s12954-020-00432-w>**

Suggestions about treatment, care and rehabilitation of people with drug use disorder in the context of the COVID-19 pandemic: a contribution to the health security of countries and communities. ONUDD, 2020. Disponible a: **https://www.unodc.org/documents/drug-prevention-and-treatment/Drug_treatment_and_care_services_and_COVID19.pdf**

Volkow ND. Collision of the COVID-19 and addiction epidemics. Ann Intern Med. 2020 Jul 7;173(1):61-2. Disponible a: **<https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC7138334/>**

